

ORTA ASYA'DA KALKINMA PROGRAMLARI ÇERÇEVESİNDE TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI (TİKA)'NİN KIRGIZİSTAN AÇILIMI

* Arş. Gör. Uğur ÜNAL, unalugur09@gmail.com

İçindekiler Listesi

ÖZET
GİRİŞ
KÜRESEL BOYUTTA YENİ SOSYO-EKONOMİK POLİTİKALAR
ORTA ASYA'DA TOPLUMSALIN YENİ DÖNÜŞÜM DİNAMİKLERİ
TİKA'NIN KIRGIZİSTAN'DA KALKINMA PROGRAMLARI ÇERÇEVESİNDE
ETKİNLİK ANALİZİ
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ
BAŞVURU KAYNAKLARI

* Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi

ÖZET

Bağımsızlıklarını kazanmalarıyla birlikte Orta Asya Türk Cumhuriyetleri uluslararası konjonktürün etkisiyle yeni bir sosyal değişim sürecine girmişlerdir. Bu süreçte bölge ile Türkiye'nin ilişkileri de yeni boyut kazanmıştır. Türkiye'nin bu ülkelerle ikili ilişkilerinde her alanda karşılıklı etkinlikler ve egemen eşitlik geliştirme temelinde hareket ettiği ve özellikle 1992 yılında kurulan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) aracılığıyla da bölge ülkelerine yönelik kalkınma programları yürütmeye başladığı görülmektedir.

Çalışmada gerçekleştirilen nitel araştırmada TİKA'nın bir Orta Asya ülkesi olarak özellikle Kırgızistan'a yönelik 2005 sonrası yürüttüğü sosyo-ekonomik stratejilerinin analizine odaklanılmıştır. Bölge ülkeleri içerisinde demokratik yapılanması itibariyle dikkatleri en fazla üzerine çekmesinden ve de özellikle Türkiye'nin en fazla kalkınma desteğinde bulunduğu ülke olmasından ötürü Kırgızistan örneklemeden hareket edilmiştir.

Anahtar Kelimeler Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma, Neoliberal Politikalar, Yeni Ekonomi, TİKA, Orta Asya, Kırgızistan

KYRGYZSTAN INITIATIVE IN THE FRAMEWORK OF THE TURKISH COOPERATION AND COORDINATION AGENCY (TIKA) CENTRAL ASIAN DEVELOPMENT PROGRAMS

ABSTRACT

After the independence of the Turkic Republics in Central Asia, these countries have begun the process of social change under new international conjuncture effect. In this process Turkey's relations with these countries has gained a new dimension. In this period Turkey's bilateral relations with these countries in all areas have based on the mutual development activities and on the basis of sovereign equality; in 1992 the Turkish International Cooperation and Coordination Agency (TIKA) was founded in order to carry out development programs for countries in the region.

This study focused on analysis on the socio-economic strategies of TIKA in Kyrgyzstan as a Central Asian country, especially after 2005. The Kyrgyzstan example was chosen as an sample for this study because of its democratic structure in comparison with other countries in the region and as a country where TIKA development projects were mostly addressed.

Key Words International Cooperation and Development, Neoliberal Policies, New Economy, TIKA, Central Asia, Kyrgyzstan

1. GİRİŞ

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri bağımsızlıklarını kazanmalarıyla birlikte birçok alanda yeniden yapılanmaya giderek büyük bir sosyal değişim sürecini başlatmışlardır. Bu transformasyon sürecinde yaşanan zorlukları aşabilmek de yoğun bir şekilde uluslararası desteğe gereksinim yaratmıştır.

Sovyetler Birliği'nin merkezi sisteme bağlı olmasından dolayı, bağımsızlıklarını kazanan bölge ülkeleri serbest pazar ekonomisine geçişte birçok engelle karşılaşmış, bu engelleri aşabilmek, bağımsız ekonomik sistemlerini kurabilmek için uluslararası kuruluşlar ile irtibata geçmişlerdir.

Ekonomide merkezi sistemden serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecinde, eski sistem içerisinde yaşanan 70 yıl gibi bir süreden sonra bütün yapıyı yeniden düzenlemek, büyük bir sosyal değişim sürecini başlatmak uzun bir zaman ve zor aşamalardan geçmeyi gerektirmektedir. Bu nedenle tüm bu zorlukların aşılabilmesi için gerek siyaset, gerek ekonomi ve bürokrasi alanlarında yetki paylaşımı ve görev tanımları ile ilgili aksaklıkların giderilmesi öncelikli konuların başında yer almıştır.

Bölge ülkeleri içerisinde siyasal yapılanması anlamında en göze çarpan ülkelere biri durumundaki Kırgızistan için de tüm bu sorunların çözümü yöneliminde ülkede sosyal ve ekonomik tabanlı etkin işbirliklerine gidilmeye başlanmış, bu çerçevede Türkiye ile olan ilişkilerde de yeni bir boyut geliştirilmiştir. Türkiye ile ilişkilere bu açıdan bakıldığında, bağımsızlığı sonrası ülkenin devlet yapılanmasını güçlendirmede katkıda bulunmak, ülke ekonomik istikrarlarının korunması ve teşvikini sağlamak, ülkenin dünya ile bütünleşebilmesine yardımcı olmak, bu ülkeyle ikili ilişkileri her alanda karşılıklı etkinlikler ve egemen eşitlik temelinde geliştirmek gibi konuların ön planda tutulduğu görülmektedir. Bu doğrultuda Türkiye ile Kırgızistan arasındaki ilişkiler özellikle 1992 yılında kurulan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nın¹ Kırgızistan'a yönelik yürüttüğü sosyo-ekonomik stratejilerine odaklanılarak, istatistiksel betimsel analize dayalı açıklanmaya çalışılacaktır.

2. KÜRESEL BOYUTTA YENİ SOSYO-EKONOMİK POLİTİKALAR

Dünya ekonomisi tarihine bakıldığında ekonominin 20. yüzyılın sonlarına doğru hızlı bir şekilde ivme kazandığı görülmektedir. II. Dünya Savaşı sonrası ülkeler, genel sosyo-ekonomik yapılarındaki tahribatı düzeltebilmek ve kalkınma süreçlerini hızlandırabilmek için bir yandan bölgesel entegrasyona yönelirken diğer yandan da uluslararası dış ticareti geliştirme ve serbestleştirme çabasına girişmişlerdir.

1944 yılında yapılan Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı ardından imzalanan Bretton Woods Anlaşması ve bu anlaşma ile ortaya çıkan Bretton Woods sistemi, II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası ticaretin

¹ Bütçesinin tamamı kalkınma yardımı olarak değerlendirilen TİKA, başta Türkiye'nin sosyal ve kültürel bağlarının bulunduğu Orta Asya, Kafkaslar, Orta Doğu ve Balkan ülkeleri olmak üzere toplam 30 işbirliği ortağı ülkede 33 Koordinasyon Ofisi ile faaliyetlerini sürdürmektedir. TİKA'nın 2010 yılında da kurumsallaşma ve görünürlük kazanma çabaları artarak devam etmiştir. Bölgesel açıdan bakıldığında; ülkemizin tarihten gelen kuvvetli sosyal ve kültürel bağlarla bağlı olduğu Merkez Asya, Kafkaslar, Orta Doğu ve Balkanlar coğrafyasının, TİKA'nın faaliyetlerini yoğunlaştırdığı öncelikli bölgeler olma konularını muhafaza ettikleri görülmektedir. Bkz. TİKA, 2010 Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu, s.67

yeniden başlaması ve Dünya Savaşları döneminin yıkımlarını uluslararası para sisteminin hızlı bir şekilde yeniden oluşturması düşüncesine dayanıyordu.²

Bu sistemle neoliberalizmin çok önemli iki kurumu; ideolojik ve ekonomi-politik alanlarda işlevsel aygıtı Uluslararası Para Fonu (*International Monetary Fund-IMF*) ile Dünya Bankası (*World Bank-WB*) oluşturuluyordu. Ancak neoliberalizmin ortaya çıktığı bu ilk yıllarda pek çok nedenden ötürü neoliberal politikalar devletler ve halkların gözünde meşruiyet kazanamamıştır. Öncelikle Sovyetler Birliği'nin savaştan galip çıkması ve Doğu Avrupa ülkelerinin komünist rejimlere dönüşmesi Soğuk Savaş'ın ortaya çıktığı bu dönemde sosyalist-sol ideolojinin prestijli, güçlü bir konumda olmasını sağlıyor ve neoliberalizmin değerini düşürüyordu. Yalnızca Rusya ve Doğu Bloğu ülkelerinde değil Avrupa'da da oldukça etkili olan Marksist teori ve düşünürler Avrupa kamuoyunun kapitalizm ve neoliberalizme olan inancını zayıf kılıyordu. Dahası o dönemde IMF ve Dünya Bankası'nın hükümetler üzerinde henüz ciddi bir yaptırımının bulunmaması da bir diğer önemli etkeni oluşturuyordu.³

Neoliberalizmin yükselişini hazırlayan faktörlere bakıldığında ise 1970'lerden itibaren aslında bu faktörlerin dikkat çekmeye başladığı görülmektedir. Dünya petrol fiyatlarının OPEC petrol krizi (1973-1974) sonrası aniden yükselmesi nedeniyle neoliberal gelişimin ortaya çıkış hızının bir hayli yükseldiği görülmektedir. Dolayısıyla küresel sermayenin maddi desteğiyle neoliberalizmi destekleyen yeni enstitülerin, araştırma merkezlerinin, akademik dergilerin gelişimiyle neoliberal düşünceler kısa sürede dünyada hakim güç haline gelmeye başlamışlardır. Bretton Woods Anlaşması sonrası ortaya çıkan uluslararası kuruluşlara üye sayısı, 1960'lı yıllardan itibaren birçok Afrika ülkesinin bağımsızlığına kavuşmasına ve bu kuruluşların imkanlarından yararlanmanın çekiciliğine, son birkaç yıldır da, yine ikinci nedenin yanı sıra Doğu Bloku'nun çöküşü ve yeni bağımsız devletlerin ortaya çıkışına bağlı olarak hızlı artış göstermiş, Kasım 1946'da 69'dan Aralık 1978'de 138'e, Ekim 1991'de 156'ya, Eylül 1992'de 173'e ve son katılımla Aralık 1997'de 182'ye çıkmıştır. Böylece sistem farklılıkları nedeniyle uzun süre bu Fon Kuruluşlarına üye olmayan eski Doğu Bloku ülkeleri ve yeni bağımsızlığını kazanan Cumhuriyetlerin üyeliği ile hemen hemen dünyadaki tüm ülkeleri kapsayan bir örgüt görünümünü kazanmıştır.⁴ 1970'lerin sonlarından başlayarak '*başka alternatif yok*' söylemleriyle uygulamaya konulan neoliberal programlar dolayımında 1980'lerde batıda sol hükümetler yerlerini liberal-sağcı iktidarlara bırakmaya başlamışlardır.

İngiltere'de muhafazakar-liberal Margaret Thatcher'ın, Amerika Birleşik Devletleri'nde milliyetçi-liberal Ronald Reagan'ın başa gelmeleriyle dünya 'Neoliberalizm' iktidarı ile karşı karşıya gelmiştir. Neoliberalizm üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında bu akımın temel amaçları şu şekilde karşımıza çıkar: *Uluslararası parasal işbirliğini teşvik etmek, mal ve hizmetlerin ve sermayenin tüm dünya çapında serbestçe dolaşması ve pazarın genişletilmesi için küresel kapitalizme entegre olmayan yapı ve blokların dağıtılarak yatırım özgürlüğünü tüm*

2 Nevzat Güran, İsmail Aktürk, **Uluslararası İktisadi Kuruluşlar**, İzmir, Maliye Böl.Yay., 1999, s.30

Bretton Woods Sistemi, II. Dünya Savaşı sırasında Temmuz 1944'te ABD'nin küçük bir kasabası olan Bretton Woods'da toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans konferansında ortaya çıkan iktisadi sistemdir. Bretton Woods uluslararası para idare sistemi, dünyanın önde gelen devletleri arasındaki ticari ve finansal işlemlerde uyulması gereken kuralları belirler. Bu sistem, dünya tarihinde ilk kez, bağımsız ulus-devletlerin kendi aralarında ortak bir parasal düzen üzerinde anlaşmaları sonucunda uygulamaya konulmuştur.

3 Bkz, Ozan Örmeci, 'Neoliberalizm nasıl doğdu ve gelişti?', <http://ydemokrat.blogspot.com/>, 10.11.2010

4 Nevzat Güran, İsmail Aktürk, **Uluslararası İktisadi Kuruluşlar**, İzmir, Maliye Böl.Yay.,1999, s.37

dünyada temin etmek, ulusal ve uluslararası refahı, zedeleyen önlemlere başvurmaksızın düzeltme fırsatını sağlamak.⁵

Neoliberalizmin doğu bloğunun yıkılmaya başlamasıyla beraber geniş alanlara yayılma süreci hız kazanmıştır. Neoliberalizm hegemonyasını kurdukça diğer sosyal devletlerin güçlerinin zayıflaması ve özelleşmenin kendini göstermesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu durumu tetikleyen olayların içerisinde Sovyetler Birliği'nin dağılması en göze çarpan etkenlerdendir.

Neoliberalizm kısa süre içerisinde batı ülkelerinden sonra bütün dünyayı etkisi altına almaya başlamıştır. Sovyet Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte Doğu Bloku ve Orta Asya ülkelerinin merkezi yapılanmadan ayrılması belirli zaman gerektirse de soğuk savaşın bitmesiyle birlikte sosyo-ekonomik alanlarda dünya düzenine entegre olma yolunda ilerlenmeye başlanmıştır.

Ülkelerin yaşamış olduğu sosyo ekonomik ve mali sorunlar gelişmiş ya da az gelişmiş olsun ülkeleri karşılıklı bağımlılığa itmiştir.⁶ Dolayısıyla ülkelerin sosyo-ekonomik ve mali sistemlerindeki değişimin temel unsuru evrensel boyutta serbest pazar ekonomisine geçiş olmuştur. Ülkeler kapalı ekonomik yapıyı aşarak öncelikle karma ekonomik modele ulaşmış buradan da piyasa mekanizmasının geçerli olduğu serbest piyasa ekonomisine doğru ilerlemektedir. Bu süreçte ülkeler arasında sosyal, kültürel, ticari, ekonomik ve politik değişimler yaşanmakta ve ülkeler arasında serbest ticaret bölgeleri, ortak gümrük birliği, ortak ekonomik birlik anlaşmaları ve bunun sonucunda ortak kurumsal ve kültürel yapılanma denilen küreselleşme olgusu ortaya çıkmaktadır.⁷ Bu durum ülkelerin dünya pazarı ile bütünleşmesini sağlamış, dolayısıyla *mal-hizmet-sermaye* hareketlerinin serbestleşmesi ile sosyo-ekonomik küreselleşmenin gerçekleştirilmesine yönelik eğilimlerine hız kazandırmıştır.

3. ORTA ASYA'DA TOPLUMSALIN YENİ DÖNÜŞÜM DİNAMİKLERİ

1917 Ekim Devrimi sonrasında Rusya'da Çarlık Otoritesi yıkılarak yerine Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) kurulmuştur. 1919 yılında yaşanan iç savaşlar ise Sovyetler Birliği'nin genelinde batının olası ve genel bir iktisadi ambargosuna karşı ayakta durabilmek için yeni iktisat politikaları kararları almaya yol açmıştır.⁸ Alınan bu kararlar, iç bölgelerdeki ekonomileri canlandırmak ve savaş dolayısıyla tahribata uğramış bölgeleri hareketlendirmek amacındadır. Bu alınan iktisat politikaları, ekonomide devlet tekeli temel alan üretime geniş haklar tanıyan ve pazarın devlet tarafından teşvikini öngören bir yaklaşım niteliğini taşımıştır.

Sovyetler Birliği'nin dağılımı ile birlikte özellikle ekonomi-politik değişimlere hız kazandırıldığı bilinmektedir. Bağımsızlık sonrası ilk yıllar merkezi yönetimin yıkılması, daha sonraki yıllar ise serbest piyasa ekonomisinin yerleşmesi, ilerlemesi ve aktiflik kazanması olarak evrelere ayrılmıştır. Bağımsızlık sonrası piyasa

⁵ A.g.e., s.43. Neoliberalizm klasik liberalizmin Friedrich Hayek, Milton Friedman ve Robert Nozick gibi iktisatçılar ve filozofların yazılarıyla güncellenmiş bir versiyondur. Neoliberalizmin temel öğeleri birey ve pazardır. Neoliberalizmin temel amacı piyasa üzerindeki devlet müdahalesini kaldırmaktır. Neoliberalere göre tam anlamıyla serbestçe işleyen bir pazar sistemi etkililik, büyüme ve verimlilik sağlayacaktır. Devletin müdahalesi olmaksızın işleyen bir toplumsal sistemde bireyler de daha özgür olacaktır. Bkz., Mümtaz'er Türköne, **Siyaset**, Ankara, Lotus Yay., (2003)2006, ss.124-5

⁶ Sacit Önen, **Uluslararası Mali Kuruluşlar**, Ankara, Gazi Üniversitesi Yay., 1989, s. 222

⁷ Cengiz Yılmaz, vd. "Globalleşmenin Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerindeki Etkileri", **Küreselleşme ve Geçiş Ekonomileri Uluslararası Sempozyumu**, Bişkek, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yay., 2002, s. 241

⁸ Halime Oygur, **Doğu-Batı İlişkileri**, Ankara, Bizim Büro Yay., 1985, s. 5

ekonomisine geçişin bir hayli zor olduğu ilk dönemlerde merkezi sistemin etkisinden uzaklaşamadığı ve uzun yıllar da etkisinin sürdüğü göze çarpmaktadır.

Bağımsızlık sonrası bölge ülkelerinde yeni reform kararlarına gidilmiş; sanayi kuruluşlarında etkinliğin artırılması, ticaret politikaları, özel işletmelerin kurulmasının teşviki, özel sektörün gelişmesi için uygun ortam ve iyi bir sosyal güvenlik ortamının kurulması bu reformların başlıcalarını oluşturmuştur.

Bölge ülkeleri içerisinde son zamanlarda demokratik açılımlarıyla göze çarpan Kırğızistan'da da yaşanan sorunların çözümlerine yönelik yeni reformlara ve sosyo-ekonomik tabanlı etkin işbirliklerine gidilmeye başlanmış ve bu doğrultuda Türkiye ile Kırğızistan arasındaki ilişkiler yeni bir boyuta taşınmıştır. Bağımsızlıkla birlikte ülkenin kalkınma ve gelişimine yardımcı olmak, ekonomik, sosyal, kültürel, ticari, teknik, eğitim alanlarında işbirliğini projeler ve programlar aracılığı ile geliştirmek amacıyla Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) 1992'den bu yana çalışmalarını sürdürmektedir.⁹

4. TİKA'NIN KIRĞIZİSTAN'DA KALKINMA PROGRAMLARI ÇERÇEVESİNDE ETKİNLİK ANALİZİ

Son on yılda dünya ekonomisindeki gelişmelere bakıldığında, yeni ekonominin verimliliği, yeniden yapılanmaya yönelik baskıları, küresel niteliği, yol açtığı krizleri ile birlikte dünya sistemini nasıl kökünden etkilediği görülmektedir. Özellikle 1980'lerden bu yana yaşanan uluslararası gelişmeler Yeni Ekonomi (*New Economy*)¹⁰ denilen akımın ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Bugün bilişim teknolojileri bir ekonominin bilgi temelli olmasına olanak sağlamaktadır. Bilgi ekonomisinde kuruluşların en önemli kaynakları klasik üretim faktörleri değil bilgi ve sosyal/beşeri sermayedir. Yeni ekonomide bilgi hem nitelik hem de nicelik açısından daha önceki dönemlerde kullanılan girdilerden daha önemli bir durumdadır. Artık yeni düzen bilgi ekonomisine tabidir. "*Bilgi emek ve sermayenin pabucunu dama atarak adeta yegane üretim faktörü haline gelmektedir*".¹¹ Yeni ekonomiyi dört başat özelliği ile daha açık bir şekilde aşağıdaki gibi açıklamak olasıdır:

- **Dijitalleşme** (İnternet ekonomisi, yoğun olarak da elektronik ticaret),
- **Araştırma geliştirme faaliyetlerinin artması,**

⁹ www.tika.gov.tr, 10.04.2013

¹⁰ Yeni Ekonomi, <http://www.foreigntrade.gov.tr/ead/ekonomi/savi3/veniekon.htm>, 20.11.2010 Bu yeni olgu konusunda ayrıca bkz. Bullard,2001; Stiroh, 2001; Gordon, 2000; Delong & Summers, 2001; Türkçe kaynaklar için de Akın, 2001; Söylemez, 2001. Sosyo-ekonomik dönüşümlerde 1785 yılında başlayıp 68 yıl süren ilk aşama Fransız Devrimi ile Sanayi devrimine karşılık gelmektedir. Bu aşamada, su ve buhar gücü yaygın olarak kullanılmış, demiryollarının yapımı ile ulaşım ve nakliye maliyetlerinde önemli düşüşler yaşanmış ve tekstil ve demir-çelik sektörleri sanayileşmede başat rol üstlenmiştir. İkinci aşamada içten yanmalı motor ve elektrik gücüne dayanan ve çeşitli kimyasalların imalat sürecinde kullanıldığı bir devre söz konusudur ve 20. yüzyılın başlangıcına dek sürmüştür. Üçüncü aşama, iki büyük savaşta sürdürülen mücadeleler sonucu içten yanmalı motorların, elektrik ve çeşitli kimyasal maddelerin günlük yaşama girmesiyle modern iktisadi ve sosyal yaşamın başlangıcını meydana getirmiştir. Ekonomik yaşamda devrim yaratan evreler arasındaki süre gittikçe kısalmakta ve zamanımızda değişim ve ilerlemenin hızı artmaktadır.

¹¹ Peter Drucker, **Kapitalist Ötesi Toplum** (*Post-Capitalist Society*)'da gelecekteki fırsatlardan iyi yararlanabilmek için bu değişimlerin farkında olmanın önemini vurgular. Sermaye, toprak ya da işgücünün değil bilginin toplumun kaynağı haline geldiği ve post-modernizm'i yarattığını anlatır. Üretkenliğin artmasıyla insan kaynağına duyulan ihtiyaç artacak, organizasyonlar yeniden yapılanacak ve bazı yönetim kademeleri yok olacaktır. Gelecek toplumun anahtar kavramı bilgi olacağına göre "**insan**" toplumun merkez kanağı olacaktır, çünkü bilgi kitaplarda ve çeşitli veritabanlarında saklanmasına karşın gerçekte gömülü olduğu yer insan beynidir. Bkz., Peter Drucker, **Kapitalist Ötesi Toplum**, Ankara, İnkılap Yay., 1997

- Küreselleşme,
- İnsan kaynakları profilinde yaşanan radikal değişim (Kurumların insan kaynaklarına dayalı yeniden yapılanması).

Yeni ekonomi, bilgi ve fikir temelli ekonomi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yeni ekonomide başarıya ve refaha ulaşmak, teknolojinin yaratılmasına, ürün kalitesinin artırılmasına, fikirleri ve inovasyonu ekonominin tüm sektörlerine yerleştirmekle mümkün olabilmektedir. Yeni ekonomi, ülkelere fırsatlar sunarken riskleri de beraberinde getirmektedir. Günümüzde ekonomik büyüme klasik üretim faktörlerinden ziyade bilgi, teknoloji ve inovasyon temelinde sağlanmaktadır. Teknolojik gelişme ve inovasyon performansındaki artış ise mutlak suretle nitelikli ve iyi eğitim almış işgücünün varlığını gerektirmektedir. İş gücünün verimliliği ve üretkenliği ise aldığı eğitim ile iş yerindeki uygun ortama bağlı bulunmaktadır. Eğitime yeterli kaynağı ayıramayan gelişmekte olan ülkeler açısından durum büyük bir önem oluşturmaktadır.¹² Bu noktada, temel özelliklerini dikkate alarak eski ve yeni ekonomiyi aşağıdaki şekilde karşılaştırarak dönüşümün paradigmatik yönü olup olmadığını daha rahatlıkla gözlemleyebiliriz.

Tablo 1. Temel Karakteristikleri Açısından Eski ve Yeni Ekonomi Dinamikleri

EKONOMİNİN GENEL KARAKTERİSTİKLERİ		
EKONOMİ DİNAMİKLERİ	ESKİ EKONOMİ	YENİ EKONOMİ
Piyasalar	Sabit, dengede	Dinamik
Rekabetin Boyutu	Ülke içi	Küresel
Organizasyon Yapısı	Hiyerarşik ve bürokratik	Network ağına bağlı ve müteşebbislik ön planda
İşlerin Potansiyel Coğrafi Seyyaliyeti	Düşük	
Bölgelerarası Rekabet	Düşük	
Endüstri		
Üretim Organizasyonu	Seri üretim	
Üretimin Anahtar Faktörü	Kapital/işgücü	
Teknoloji Hareketinin Anahtarı	Makineleşme	
Rekabet Avantajının Kaynağı	Ölçek ekonomisinde maliyetlerin azaltılması	Yenilik, kalite, piyasaya zamanında ürün ve maliyetleri azaltma
Araştırma/Yeniliğin Önemi	Orta düzeyde	Yüksek
Diğer Firmalarla İlişkiler	Tek başına hareket	İşbirliği ve ortaklık
Çalışanlar		
Ana Politika Hedefi	Tam İstihdam	Yüksek ücret ve gelirler
Vasıf	Meslekte uzmanlaşma	Çok vasıflılık ve çapraz eğitim
Eğitim	Bir konuda uzman	Ömür boyu öğrenme
Çalışan- Yönetici İlişkisi	Hasım	İşbirliği esaslı
İstihdamın Yapısı	Dengede, sabit	Risk ve fırsatlarla dolu
Hükümet (Kamu)		

¹² Bkz., Özgür Aslan, "Yeni Ekonomi: Özellikleri ve Endüstrileri", <http://www.iudergi.com/index.php/sosvalsivaset/article>, 20.11.2010

Özel-Kamu İlişkileri	Mükellefiyet ve zorlama esaslı	Yenilik ve gelişme için firmalara yardımcı olma
Düzenleme	Yönet ve kontrol et	Piyyasanın etkinliği için hizmet etmek ve esneklik

Kaynak. Özgür Aslan, *a.g.m.*, 20.11.2010

Bu bağlamda, yeni ekonomi olgusu çerçevesinde TİKA'nın 2005 sonrası Kırgızistan'a yönelik yürütmüş bulunduğu sosyo-ekonomik stratejiler incelemenin odak konusunu oluşturmuştur. 2005-2012 dönemi TİKA'nın Kırgızistan açılımı dört ayrı kategori -*uzmanlık eğitimi, öğretime katkı, kültürel gelişime katkı ve malzeme ekipman desteği*- altında ve her kategoride yedi ayrı alanda -*ekonomi, eğitim, sağlık, kültür, tarım, güvenlik ve diğer*- niteliksel araştırmaya dayalı, içerik analiz tekniğinden yararlanılarak incelemeye tabi tutulmuştur. Söz konusu dönemde iki ayrı süreç belirlenerek inceleme gerçekleştirilmiştir. İlki 2005-2010 yılları arası, yani Kırgızistan'da iki halk ihtilali arası siyaseten istikrarsız süreç; ikincisi ise 2011-2012 yılları arası, bir başka ifadeyle 2010 Genel Milletvekili Seçimleri ardından girilen parlamenter demokrasi süreci.

4.1. TİKA'nın Kırgızistan'da 2005-2010 Yılları Arası Faaliyet Analizi

Kırgızistan için ise yeni ekonomi olgusu oldukça yenidir. Söz konusu saptamadan hareket eden bu araştırmada Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)'nın Kırgızistan'ın sosyo-ekonomik kalkınmasına yönelik yürüttüğü faaliyetler, bu yeni oluşumun dijitalleşme kimliğinden çok araştırma-geliştirme, küreselleşme ve de özellikle insan kaynakları profilinde yaşanan radikal değişimler perspektifinden ele alınıp değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. TİKA'nın en fazla yoğunluğu '**Uzman Eğitim Desteği**' kategorisindeki çalışmalara yönelmiş olması doğal olarak böylesi bir kategorizasyonu ortaya çıkarmış bulunmaktadır.

Analizde kullanılan tüm veriler -TİKA tarafından 2005'den başlayıp 2012'ye kadar geçen süreçte yürütülen faaliyetler listesi- Şubat 2013 tarihinde yapılan görüşmede Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nın Kırgızistan Koordinatörlüğünden alınmıştır. Söz konusu süreçte yürütülen faaliyetler etkinlik alanlarına göre aşağıdaki tablolarda sınıflandırılmaktadır.

Tablo 2. TİKA'nın Kırgızistan'da Uzman Eğitimi Çalışmaları

No.	EKONOMİ ALANINDA
1	K. C. Maliye Bakanlığı uzman eğitimi destek talebi
2	K. C. Devlet Demiryolları İşletmesi uzman eğitimi ve teknik ekipman desteği
3	K.C.Kırgız Kaynakları Devlet Kurumu destek talebi
4	K.C. Yüksek Öğretim Kurulu uzman eğitimi destek talebi
5	K. C. Demir Yolu İşletmesi uzman eğitimi talebi
6	Sırta Ekim Teknolojisinin geliştirilmesi projesi
No.	SAĞLIK ALANINDA
1	K.C. Yüksek Öğretim Kurulu sağlık alanında uzman eğitimi destek talebi
2	Devlet Kurumu destek talebi
3	K. C. Demir Yolu İşletmesi uzman eğitimi talebi

4	Embriyo Transferi
5	EİT Ülkeleri 2. Sağlık Kurumları İnceleme Gezisi'ne K. C. Sağlık Bakanlığı'ndan katılan 2 kişinin katılımına destek
6	Kırğız Protez ve Ortopedi Ürünleri Devlet Kurumundan 3 yetkili için Ankara'da eğitim programı düzenlenmesi
7	Ankara'da düzenlenen "Ortopedi ve Travmatolojide Tartışmalı Güncel Konular Sempozyumu'na K. C. Sağlık Bakanlığı'na bağlı Bişkek Ortopedi ve Travmatoloji Araştırma Merkezi'nden iki uzmanın katılımının sağlanması
8	Antalya'da düzenlenen 44. Türk Cumhuriyetleri Oftalmologlar Derneği (TCOD) Uluslararası Oftalmoloji Kongresine Kırğız Cumhuriyeti Milli Hastanesi Göz Hastalıkları Bölümü uzmanının katılımına destek sağlanması
No.	TARIM ALANINDA
1	Kırğızistan'da ceviz ve meyve ormanlarına zarar veren sünger örücü yaprak zararlısına karşı mücadele projesi
2	Kırğız Türk İcra Planı (Tarım ve Gıda Sanayii Eğitim Programlarına katılımcı listesi)
3	EİT Bölgesi Tohumcular Birliği toplantısı
4	Ton Balık Üretim İstasyonu Rehabilitasyon Projesi Yem Hazırlama ve İmalatı eğitimi programı
5	EİT Veteriner Servisleri Başkanları 2. toplantısı
6	Uluslararası Sulama Yönetimi kursu
7	Suni Tohumlama eğitim programı
8	Serin İklim Tahılları Yetiştiriciliği ve İslahı eğitim kursu
9	Ankara'da düzenlenen uzman eğitim programına K. C. tarımsal rekabet Merkezi'nden 5 kişinin katılımına destek sağlanması
10	İzmir'de düzenlenen "Bitki Sağlığında Entegre Mücadele Eğitim Programı'na K. C. Celalabad İli Orman Müdürü'nün katılımına destek sağlanması
11	Erzurum'da "3. Uluslararası Havza ve Mera Yönetimi Eğitim Toplantısı'na K. C. Tarım Bakanlığı'ndan 1 uzmanın katılımına destek sağlanması
12	Türkiye'de düzenlenecek "Üçüncü Ülkelere Yönelik Sürdürülebilir Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesine Yönelik Eğitim Programına" K. C. Tarım Bakanlığı Balıkçılık Departmanı'ndan 2 uzmanın katılımına destek sağlanması
No.	GÜVENLİK ALANINDA
1	Uluslararası Polis eğitimi işbirliği
2	"Uluslararası Polis Eğitimi İşbirliği Projesi" Türkiye Çalışma Ziyareti Talebi
No.	DİĞER ALANLARDA (Enerji, medya ve bilişim vs.)
1	K.C. Sosyal Fonu Uzman eğitimi programı talebi
2	Kırğızistan'da Meslek Edindirme kursları projesi
3	K.C. Antimonopol Siyaseti ve Rekabeti Geliştiren.Devlet Ajansı uzman eğitimi talebi
4	Kırğız Kaynakları Devlet Kurumu uzman eğitimi
5	K.C.Televizyon ve Radyo Devlet Kurumu TRT Türkiyenin Sesi Radyosunda staj
6	Antalya'da düzenlenen "ECOSAİ Çevre Denetim Kursu'na Kırğızistan Sayıştay'ından katılan 6 kişinin uluslararası ulaşım masraflarının karşılanması
7	Ankara'da düzenlenen uzman eğitim programına Kırğızistan Antimonopol Siyaseti Devlet Ajansı'ndan 3 kişinin

	katılımına destek sağlanması
8	Ankara'da düzenlenen uzman eğitim programına K. C. Sosyal Güvenlik Ajansı'ndan 6 kişinin katılımına destek sağlanması
9	Türk Dili ve Latin Alfabesinde Yayınlanan Gazete ve Dergileri ile Radyo ve TV Programlarına Destek Projesi" kapsamında "Şookum" Dergisi'ne destek sağlanması
10	Ankara'da düzenlenen Kırgızistan Vergi ve Harçlar Devlet Komitesi'nin uzmanları için (8 kişi) eğitim programı
11	K. C. Maliye Bakanlığı'nın talebi üzerine K. C. Maliye Bakanlığı, K. C. Merkez Bankası, K. C. Hükümeti'ne bağlı Mali Piyasayı Düzenleme ve Gözetleme Devlet Hizmeti ve Kırgız Menkul Kıymetler Borsası uzmanlarının Türkiye ziyareti
39	GENEL TOPLAM

TİKA, küresel ekonomik perspektifte Kırgızistan'ın ekonomi, sağlık, tarım, güvenlik alanları başta olmak üzere pek çok farklı alanlarda uzman eğitimi çalışmalarına ağırlık vermiş, toplamda 39 farklı etkinliğin düzenlenmesini sağlamış bulunmaktadır. Ekonomi alanında özellikle kamu kurumlarının gereksinimlerine yönelik destekler üzerinde durulduğu görülmektedir. Kırgızistan'ın ülke sağlığının iyileştirilmesi için, bir anlamda ülkenin sosyal sermayesini güçlendirecek bu 8 farklı atılım TİKA'nın en göze çarpan çalışmaları içerisinde büyük payı oluşturmaktadır. Yine tarım alanına verilen desteğe bakıldığında da, gerek ülke sağlığına gerekse ekonomisine doğrudan etkide bulunan tarımsal üretimde çağdaş uygulamalara geçilmesi ve daha fazla ve de nitelikli tarımsal üretimin sağlanmasına ön ayak olacak uzman eğitim desteğinin sağlandığı gözlemlenmektedir. Güvenlik alanıyla birlikte medya sektörü dahil olmak kaydıyla daha pek çok farklı kamu alanında da uzman eğitimi desteklenmiştir.

Tablo 3. TİKA'nın Kırgızistan'da Eğitim/Öğretime Katkı Çalışmaları

No.	EĞİTİM ALANINDA
1	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi "Osmanlı Kültürünün Orta Asya'daki Kökleri" CEEPO Uluslararası Sempozyumu
2	K.C.Sosyal Fonu Uzman Eğitimi Programı
3	FAO FTTP Bölgesel Çalıştayı
4	Türk Lehçeleri Arasındaki Aktarma Çalışmalarının Bugünkü Durumu ve Karşılaşılan Sorunlar TÜRKSOY Sempozyumu
5	5.APASL Single Topic Konferansı
6	Uluslararası İnsan Hakları Konferansı
7	Türk Cumhuriyetleri Eğitim Programı
8	Hizmet İçi Eğitim Programı
9	"Entegre Havza Rehabilitasyonunda Katılımcı Yaklaşım" Eğitim Programı
10	"Balkanlar ve Avrasya'da Sağlıkta Kalkınma" Konferansı
11	5.APASL Single Topic Konferansı
12	Bilal UÇAR'm "Avrupa Birliği Uyumunda Türkiye Cumhuriyeti KOBİ Dernek Vakıf Mevzuatı Maliye ve Muhasebesi ve Kırgız Cumhuriyetine Uyarlanabilirliği" konulu Doktora Tezi'nin Kırgızca basımı

13	Üreme Sağlığı Hizmetlerinde Kitle İletişim Tekniklerinden Yararlanma" konulu Uluslararası Eğitim Programı'na Kırgızistan'dan katılan 4 kişinin uluslararası ulaşım masrafları
14	Ankara'da düzenlenen UNIDO - UNAM "Uluslararası Temiz Oda Eğitimi" Çalıştayına Atatürk Üniversitesi'nden 1 kişinin katılım desteği
15	Ankara ve İstanbul'da düzenlenen "2010 Türkoloji Yaz Staj Programı"na Kırgız-Özbek Üniversitesi'nden 3 öğrencinin katılım desteği
16	Bolu'da düzenlenen "2010 Hizmetiçi Eğitim Semineri"ne Celalabad İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi'nden, Narın Devlet Üniversitesi'nden ve Çüy Üniversitesi Türkçe Öğretim Görevlilerinden toplam 10 kişinin katılım desteği
17	Türkoloji Projesi kapsamında Narın Devlet Üniversitesi Türk Kültür Merkezi ve Kırgız-Özbek Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün faaliyetlerinin desteklenmesi
17	GENEL TOPLAM

Yukarıdaki tabloda yer alan 17 farklı çalışma ile TİKA'nın farklı alanlarda uzman eğitimini desteklemesinin yanında doğrudan eğitim alanındaki gereksinimleri karşılamaya yönelik de eğilim içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Elbette ki özellikle de yükseköğretime, meslek okullarına yönelik verilecek destekle daha sonraki uzman eğitimi gereksinimini de azaltmak olası olabilecektir. Bu doğrultuda olaya yaklaşıldığında da doğal olarak bu skalada yer alan çalışmaların değerini ortaya koyma fırsatı doğmuş olmaktadır.

Tablo 4. TİKA'nın Kırgızistan'da Kültürel Gelişime Katkı Çalışmaları

No.	KÜLTÜREL ALANINDA
1	K.C.Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi "Kutlu Doğum Haftası Projesi"
2	Konya Gıda -Gıda Tek Fuarı 2009, Konya Değirmen Fuarı 2009 ve Konya Ambalaj Fuarı 2009
3	K. C. Polis Akademisi Başkanlığı Türkiye ziyareti talebi
4	K.C.Mali Piyasayı Düzenleme ve Denetleme Kurumu Çalışma ziyareti talebi
5	2009 yılı Büyük Öğrenci Projesi mezuniyet töreni
6	"Uluslararası Altyapı, Trafik İşletmeciliği, Yol Güvenliği ve Park Sistemleri Fuarı"
7	Türkçe Öğretimi, Türk Kültürü ve Milli Eğitim Sistemini Tanıtma konulu Hizmet içi eğitim semineri
8	7.Uluslararası Türkçe Olimpiyatları
9	"Orta Asya'da Barış İçinde Birlikte Yaşama Kültürü Uluslararası Forumu" başlıklı Sempozyuma katılacak misafirlerin konaklama giderlerinin karşılanması
10	Kırgızistan Milli Üniversitesi Türkoloji Bölümü Öğretim Görevlilerinden oluşan 4 kişilik heyetin Erzurum'da düzenlenen "Pratik Türkçe Kursu Kış Okulu" eğitim programına iştirak eden dört kişinin uluslararası ulaşım masraflarının karşılanması
11	Ankara'da düzenlenen "Türk Dünyası İlişkilerinde Yeni bir Adım: Nahçıvan Ruhü Sempozyumu"na K. C. Meclisinden katılan 2 kişinin uluslararası ulaşım masraflarının karşılanması
12	"Dünya Çocuklarının Mutlu Geleceği İçin, Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Uluslararası Sempozyumu"na Kırgızistan'dan 1 kişinin katılımına destek

13	Büyük öğrenci Projesi kapsamında "2010 Mezuniyet Şöleni" Programına Kırgızistan'dan 4 katılımcının uluslararası ulaşım masraflarını karşılama
14	19 Mayıs Türk Dünyası Gençlik Buluşması Projesi 'ne destek
15	8. Uluslararası Türkçe Olimpiyatlarına katılan 37 kişinin uluslararası ulaşım masraflarını karşılama
16	İstanbul'da gerçekleşen "İpek Yolu Çalıştayı"na bir uzmanın katılımına destek
17	İstanbul'da Kırgızistan'ın Bağımsızlığının 19. Yılı Kutlamaları kapsamında 7 sanatçı ve medya mensubunun katılımına destek
17	GENEL TOPLAM

TİKA, Kırgızistan'ın ulusal değerlerini uluslararası kamuoyuna tanıtmaya ilişkin yürüttüğü projelere geniş yer ayırmakta, özellikle ülkenin bilim insanlarının kültürel içerikli gerek ulusal gerekse de uluslararası düzenlemelerine gereken desteği karşılamaya yönelik bir eğilim içerisinde bulunmaktadır. Yukarıdaki tabloda yer alan 17 farklı çalışma bu durumun göstergesi niteliğini taşıyor. Bağımsız bir Orta Asya ülkesi olarak dünya çapında tanınma heyecanı içerisinde bulunan Kırgızistan'ın bu emellerinin en iyi şekilde gerçekleşebilmesi için öncelikle kendisini en doğru, tarihi kültürel dokusunu da en derinlikli bir şekilde tanıması/tanıtması gerekmektedir. TİKA'nın bu alandaki çalışmalarının yönelimini de bu perspektifte okumak olasıdır.

Tablo 5. TİKA'nın Kırgızistan'da Malzeme ve Ekipman (Sosyal Altyapı) Desteği

No.	EĞİTİM ALANINDA
1	Oş Devlet Üniversitesi Araşan Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Fakültesi'ne malzeme desteği
2	Narın Devlet Üniversitesi Türk Kültür Merkezi'ne Malzeme desteği
3	Cengiz AYTAMATOV Kırgız-Türk Lisesi'ne malzeme temini
4	Kırgızistan'da bulunan üniversiteler bünyesinde faaliyet gösteren "Türkoloji Bölümlerinin" malzeme ihtiyaçları
5	Kırgızistan Yüksek Öğretim Kurumu'na ekipman desteği
6	Celalabad İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi bünyesinde hizmet veren dikiş nakış kurslarına ekipman yardımı
7	Uluslararası Atatürk Alatoo Üniversitesi eğitim malzemesi yardım talebi
No.	SAĞLIK ALANINDA
1	K.C.Sağlık Bakanlığı'na bağlı 4 sağlık kurumuna elektrokardiyografi cihazı yardımı
2	7-8 Nisan 2010 tarihlerinde meydana gelen olaylarda yaralanan 6 Kırgız vatandaşın ile refakatçiler, 1 doktor ve 1 tercümandan oluşan toplam 12 kişilik grubun tedavi edilmeleri amacıyla İstanbul'a gönderilmesi
3	Bişkek'te 7-8 Nisan 2010 tarihlerinde yaşanan çatışmalar sonucunda K. C. Sağlık Bakanlığı'nın talebi üzerine Türkiye'den gönderilen tıbbi malzemelerin Kırgız Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı bünyesindeki devlet hastanelerine Kırgız yetkilileri tarafından dağıtılması
No.	GÜVENLİK ALANINDA
1	K.C.E.ALİEV Polis Akademisi'ne ekipman yardımı
2	Kırgızistan Millî Güvenlik Devlet Hizmetleri için araç yakıt temini
No.	DİĞER ALANLARDA (Enerji, medya ve bilişim vs.)
1	K. C. Bişkek Şehri "Birinci Kadam" Vakfı'na malzeme desteğinde bulunulması

2	2010 tarihinde Bişkek'te meydana gelen olaylar neticesinde zarar gören, Ahıska Türklerine ait 15 evin yeniden yapımı
3	Türk Dili ve Latin Alfabesinde Yayınlanan Gazete ve Dergileri ile Radyo ve TV Programlarına Destek Projesi" kapsamında "Türkel" Gazetesine teknik ekipman desteğinin sağlanması
4	Türk Dili ve Latin Alfabesinde Yayınlanan Gazete ve Dergileri ile Radyo ve TV Programlarına Destek Projesi" kapsamında "KABAR" Devlet Haber Ajansı'na teknik ekipman desteğinin sağlanması
5	Kırgızistan Devlet Televizyonu ELTR'nin yayın kalitesini arttırmak amacıyla "Up-link" cihazı satm alınarak Oş şehrinde montajı yapıp hizmete sunulması
6	K. C. Narın İli İlk ve Orta Öğretim Okulları Isıtma ve Aydınlatma Sisteminin Rehabilitasyonu projesi
7	K. C. Maliye Bakanlığı Konferans Salonu Tefrişatı projesi
8	K.C.Ahıska Türkleri Derneği ve Sürgün Karadenizliler için malzeme desteği
9	K.C.Hesap Odası (Sayıştay) ekipman talebi
10	K.C. Milli Kütüphanesi yardım talebi
22	GENEL TOPLAM

TİKA, son olarak pek çok sektöre sağladığı malzeme ve ekipman desteği ile de Kırgızistan'ın sosyal ve ekonomik kalkınmasına yakından ilgi göstermektedir. Kuruluş amacına uygun olarak 21. yüzyıl paradigmaları dolayımında ekonomik iyileşmenin merkezinin sosyal sermayeyi geliştirmeden geçtiğinin bilgisi ışığında çalışmalarını bu çeşitteki skalalarda yoğunlaştırdığı saptanmaktadır. Tablo 5'de görüldüğü gibi 2005-2010 yılları arası 22 farklı kurum ve kuruluşa malzeme ve ekipman desteğinde bulunulmuştur.

Tablo 6 . 2005-2010 Yılları Arası TİKA Kırgızistan Açılımı

FAALİYET KATEGORİLERİ	FAALİYET ALANLARI							
	Ekonomi	Eğitim	Sağlık	Kültür	Tarım	Güvenlik	Diğer	Toplam
Uzmanlık eğitimi	6	-	8	-	12	2	11	39
Öğretime katkı	-	17	-	-	-	-	-	17
Kültürel gelişime katkı	-	-	-	17	-	-	-	17
Malzeme ekipman desteği	-	7	3	-	-	2	10	22
	GENEL TOPLAM							
	95							

Kırgızistan'ın bağımsızlık sonrası yaşadığı iki halk ihtilali arasında -2005 ve 2010 yılları arası- TİKA'nın bu ülkeye yönelik kalkınma yardımları Tablo 6'da yer aldığı şekilde dağılım göstermektedir. Farklı alanlarda 39 ayrı faaliyetle ağırlık uzmanlık eğitime verilmiş, ardından da 22 farklı faaliyetle malzeme ekipman desteği ikinci ağırlık noktasını oluşturmuştur. Tablo 6 TİKA'nın Kırgızistan'a bu beş yıl içerisinde yukarıda belirtilen dört ayrı boyutta ortalama 95 ayrı faaliyeti hayata geçirdiğini göstermektedir.

4.2. TİKA'nın Kırgızistan'da 2011-2012 Yılları Arası Faaliyet Analizi

4.2.1. TİKA'nın Kırgızistan'da 2011 yılı faaliyet analizi

TİKA Türkiye'nin müşterek kültürel coğrafyayı paylaştığı ülkelerde faaliyetlerini sürdürürken genel anlamda bulunduğu ülkelerde ekonomik göçü minimize edebilecek katkıyı hedeflemektedir. Özellikle söz konusu bu coğrafyada 'toplumsal farkındalık' yaratmak üzere çalışmaları planlamakta ve hayata geçirmektedir. Bu perspektifte 2011 sonrası Kırgızistan yapılanmasında da ağırlık Tablo 6 ve 7'de görüleceği üzere farklı sahalarda çok sayıda ve çeşitte faaliyetle uzman eğitime ve öğretime katkıya ayrılmış durumdadır.

Tablo 7. TİKA'nın Kırgızistan'da Uzman Eğitimi Çalışmaları

No.	EKONOMİ ALANINDA
1	K.C Devlet Gümrük Hizmeti uzmanlarına eğitim programının düzenlenmesi için destek
No.	TARIM ALANINDA
1	Tarım alanında uluslararası kurslar
No.	GÜVENLİK ALANINDA
1	K.C Sosyal Güvenlik Bakanlığı heyetinin Türkiye ziyaretine destek
No.	DİĞER ALANLARDA (Enerji, medya ve bilişim vs.)
1	Enerji etkinliği ve yönetimi eğitim programı
2	Bişkek Büyükşehir Belediyesi uzman eğitim programı
3	Enerji etkinliği ve yönetimi eğitim programı
6	GENEL TOPLAM

Tablo 7'de inceleme alanlarına göre sınıflandırılan 2011 boyunca eğitim ve öğretime katkı çalışmaları yaygın bir şekilde hayata geçirilmiştir. Aşağıda da görüleceği üzere ekonomi alanında 5, eğitim alanında 9, sağlık alanında 5, tarım alanında 8, güvenlik alanında 3 ve diğer alanlarda 5 ayrı faaliyette bulunulmuştur. Ve toplamda bu platformda 2011 yılı içerisinde toplamda 35 ayrı çalışma yürütülmüş ve sonuç alınmıştır.

Tablo 8. TİKA'nın Kırgızistan'da Eğitim/Öğretime Katkı Çalışmaları

No.	EKONOMİ ALANINDA
1	Türk Cumhuriyetleri iktisadi eğitim programlarına destek
2	Dış ticarete hedef ülkeler aday ticaret müşavirleri eğitim ve staj programına destek
3	Yatırım ortamının iyileştirilmesi eğitim programına destek
4	20.Milletlerarası Türk kooperatifçilik kongresi
5	ZOW İstanbul 2011 Uluslar arası fuarı
No.	EĞİTİM ALANINDA
1	Oş Devlet Üniversitesi Araşan İlahiyat Fakültesi öğrenci yurduna destek projesi
2	Türkoloji projesi kapsamında narın devlet Üniversitesi Türk Kültür Merkezi ve Kırgız Özbek Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünün faaliyetlerine destek
3	Türkoloji yaz staj programı

4	1.Uluslar arası Türkçe konuşan öğrenciler kongresi
5	Kardeş okullar projesi
6	TİKA Türkoloji projesi ve YÖK işbirliği
7	9.Uluslararası Türkçe Olimpiyatları
8	Eğitimdeki gelişmeler ve kültürel paylaşım semineri
9	Kırgızistan Sayıştay Türkçe dil eğitimi ve staj programı
No.	SAĞLIK ALANINDA
1	Üreme sağlığı hizmetleri eğitim programlarına destek
2	Dünya iş sağlığı ve güvenlik kongresi
3	Uluslar arası oftalmologlar kongresi
4	Dünya çocuklarının mutlu geleceği için "3 Risk Altında ve Koruması Gereken Çocuklar Uluslar arası Sempozyumu"
5	Kırgızistan dostluk ve birlik çalışması projesi, Yeryüzü doktorlar programı
No.	TARIM ALANINDA
1	2.İstanbul Uluslararası Su Forumu'na destek
2	Orta Asya ve Kafkaslar Balıkçılık ve Su Ürünleri Komisyon toplantısı
3	Evcil çiftlik hayvan genetik kaynaklarının korunması konferansı
4	Su ürünleri yetiştiriciliğinin gelişimi uluslar arası eğitim programı
5	5.Tarım, hayvancılık, tavukçuluk ve süt endüstrisi fuarı
6	Tohum ve fidanlık üretim tekniklerinin geliştirilmesi eğitim programı
7	Avrasya uluslar arası tarımsal mekanizasyon zirvesi
8	Orta Asya ve Kafkasya'da Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği komisyonu açılış toplantısı
No.	GÜVENLİK ALANINDA
1	"EMEA İntelligence" Uluslararası Haber Alma ve Gözetim Teknolojileri Konferansı ve Sergisi'ne destek
2	K.C İçişleri Bakanlığı E.Aliyev Polis Akademisine destek
3	Uluslararası polis eğitim projesi
No.	DİĞER ALANLARDA (Enerji, medya ve bilişim vs.)
1	"Enerji Etkinliği ve Yönetimi" konulu eğitim programına destek
2	ICT SummitEurasia – Bilişim Zirvesi
3	Türkçe yayın yapan medya kuruluşlarına destek projesi
4	Parlamentar Demokrasi: Fırsatlar, Riskler ve Deneyim Uluslararası sempozyum
5	Gelecekle iletişim projesi
35	GENEL TOPLAM

Tablo 8'e bakıldığında Kırgızistan'da yürütülen kültürel gelişime katkı çalışmaları görülmektedir. 6 ayrı çalışmadan sonuç alınmıştır. Kırgızistan'da toplumsal kimliği güçlendirecek çalışmalara destek sağlanmaktadır. Bu kategoride diğerlerine kıyasla daha az çalışma yürütülmüş gibi görülsede aslında diğer kategorilerdeki çıktılardan genel anlamda toplumun kültürel dokusuna sirayet edecek nitelikler taşıdığı gözden kaçırılmamalıdır.

Tablo 9. TİKA'nın Kırgızistan'da Kültürel Gelişime Katkı Çalışmaları

No.	KÜLTÜREL ALANDA
1	Anadolu'nun zirvesinde Uluslararası Tanıtım ve İşbirliği Zirvesi
2	Talas bölgesinde Karahanlılar dönemine ait Zulfikar Türbesi'nin konservasyonu
3	Dünya Ahıska Türkleri (DATÜB) çalışma toplantısı
4	Kutlu Doğum haftası etkinlik programı
5	Iyık-Atacurt Vakfı Kültür gezisi programı
6	Orta Asya gençlik vakfı yetimhane projesinin desteklenmesi
6	GENEL TOPLAM

TİKA 2011 yılında ülkede eğitim, sağlık, güvenlik ve farklı diğer alanlarda faaliyette bulunan kurum ve kuruluşlara malzeme ve ekipman olarak 10 ayrı destekte bulunmuştur. Maliyeti yüksek bu desteklerle TİKA Kırgızistan'ın sosyal ve ekonomik gelişimine ön ayak olmakta olan çalışmalara imza atmaktadır.

Tablo 10. TİKA'nın Kırgızistan'da Malzeme ve Ekipman (Sosyal Altyapı) Desteği

No.	EĞİTİM ALANINDA
1	Oş şehri Aktilek Senti tam donanımlı 850 kişilik devlet okulu yapım işi
2	Narın Murat SUBAKOJAEV Kırgız Türk Lisesi spor salonu inşaatı malzeme alımı projesi
3	Kadamcay Kırgız Türk Lisesi spor salonu tadilat projesi
4	İşenali ARABAEV Devlet Üniversitesi Türkoloji Bölümü tefrişatı
No.	SAĞLIK ALANINDA
1	Oş Bölgesi klinik hastanesi tadilatı
2	Celal-Abad Bölgesi klinik hastanesi tadilatı
3	Oş şehri Gagarin sokağında 150 kişilik hastane yapım işi
No.	GÜVENLİK ALANINDA
1	Kırgız Ulusal Askeri lisesi idari bina ve yatakhanelerin tadilatı
No.	DİĞER ALANLARDA (Enerji, medya ve bilişim vs.)
1	Kökjar içme suyu sağlama projesi
2	Talas Belediyesine fırın nakliyatı
10	GENEL TOPLAM

2011 yılında TİKA'nın faaliyet dağılımına bakıldığında dört ayrı kategoride yaygınlık kazandığı, ancak yoğun olarak bu yıl içerisinde öğretime katkıya yönelik faaliyetlerin organize edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 11'de söz konusu olan dağılımda öğretime katkı 35 iken, malzeme ve ekipman desteği de 10 farklı çalışmayı kapsamış gözükmektedir. Kültürel gelişime katkı payı ise 10 faaliyetle sınırlı kalmıştır, uzmanlık eğitimine desteğin ise 6 farklı çalışmayla 2011'de zayıf kaldığı görülmektedir.

Toplamda 2011 yılı içerisinde TİKA'nın Kırgızistan içerisinde 57 farklı çalışma yürüttüğü saptanmış bulunmaktadır. 2005-2010 arası halk hareketleriyle istikrarsız bir siyasal süreç yaşanmasından ötürü toplamda 95

çalışmayla sınırlı kalınmış iken, 2011 sonrası ülkede gerçekleşen siyasal değişim ve ardından da istikrarı sağlamaya dönük parlamenter demokratik yönetim anlayışı TİKA'nın faaliyet skalasına da yansımış, bu parametreler dikkate alınarak özellikle ülke kalkınmasında temel eksenini yaratan eğitim ve öğretime desteğe daha büyük önem verildiği görülmüştür.

Tablo 11. 2011 Yılı TİKA Kırgızistan Açılımı

FAALİYET KATEGORİLERİ	FAALİYET ALANLARI							Toplam
	Ekonomi	Eğitim	Sağlık	Kültür	Tarım	Güvenlik	Diğer	
Uzmanlık eğitimi	1	-	-	-	1	1	3	6
Öğretime katkı	5	9	5	-	8	3	5	35
Kültürel gelişime katkı	-	-	-	6	-	-	-	6
Malzeme ekipman desteği	-	4	3	-	-	1	2	10
							GENEL TOPLAM	57

4.2.2. TİKA'nın Kırgızistan'da 2012 yılı faaliyet analizi

2012 yılı faaliyetleri de dört kategoride ve her kategoride altı ayrı alanda (değişkende) değerlendirmeye alınmıştır. Tablo 12, 13, 14 ve 15'te sözü edilen kategori ve alanlarda gerçekleştirilen faaliyetler sınıflandırılmış durumdadır. Bu şekilde elde edilen saptamalara göre 2012 yılında TİKA Kırgızistan'da uzman eğitim, eğitim/öğretime ve kültürel gelişime katkı çalışmaları ile malzeme ve ekipman desteği faaliyetlerinde toplamda 38 ayrı faaliyette bulunmuştur. Kapsamı geniş ölçekli bu çalışmaların Kırgızistan'ın ekonomi, eğitim, sağlık, tarım ve güvenlik alanlarında kalkınmasına büyük destek sağlayıcı nitelik taşıdığı görülmektedir.

Tablo 12. TİKA'nın Kırgızistan'da Uzman Eğitim Çalışmaları

No.	EKONOMİ ALANINDA
1	K.C Sayıştayı ile kapasite arttırma işbirliği projesi
2	K.C vergi ve Harçlar Devlet hizmeti görevlileri için eğitim programı
No.	SAĞLIK ALANINDA
1	"Gen Bankası Yönetimi ve Biyolojik Çeşitlilik" eğitim kursu
No.	GÜVENLİK ALANINDA
1	Uluslararası Polis eğitimi işbirliği projesi kapsamında Kırgız polis görevlilerinin Türkiye'de ve Kırgızistan'da eğitimi
4	GENEL TOPLAM

TİKA'nın Tablo 13'de verilen ülkedeki eğitim ve öğretime katkı kategorisinde yer alan ekonomi, eğitim, sağlık, tarım, güvenlik ve diğer alanlarda toplamda 8 faaliyette bulunmuş olduğu görülmektedir. Aşağıdaki farklı alanlarda dağılımını görebileceğiniz eğitim ve öğretime katkı çalışmaları ile TİKA, Kırgızistan'ın bu kategorizasyonunda gelişimine önemli bir ivme kazandıracak ölçüde kapsamlı ve etkili görülmektedir.

Tablo 13. TİKA'nın Kırgızistan'da Eğitim /Öğretime Katkı Çalışmaları

No.	EKONOMİ ALANINDA
1	İsedak toplantısı için K.C hükümetine bağlı Mali Piyasa Düzenleme kurulunun Başkan yardımcılarına katılım desteği
No.	EĞİTİM ALANINDA
1	Eğitim alanında işbirliği projesi
2	Değişen dünyada yerel yönetimlerin modernizasyonu konulu sempozyumu
No.	SAĞLIK ALANINDA
1	22. Adli Tıp kongresi
No.	TARIM ALANINDA
1	Tarım ve gıda kongresi
2	Kritik ve sürdürülebilir teknolojiler için "Temiz-Oda Eğitimi" çalıştayı
3	Orta Asya alt bölge ülkelerinde sığır yetiştiriciliği modülü projesi
No.	DİĞER ALANLARDA (Enerji, medya ve bilişim vs.)
1	Çölleşme ile mücadele semineri
8	GENEL TOPLAM

2012 yılı itibarıyla TİKA'nın Kırgızistan'ın kültürel gelişime katkı çalışmaları Tablo 14'de aktarılmaktadır. Tablo incelendiğinde bu platformda 4 ayrı faaliyette bulunulduğu görülmektedir. Ülkenin çokkültürlü yapısının gelişimine, ilerlemesine destek TİKA'nın amacına ne oranda hizmet ettiğine de işaret etmektedir.

Tablo 14. TİKA'nın Kırgızistan'da Kültürel Gelişime Katkı Çalışmaları

No.	KÜLTÜREL ALANDA
1	2. Görme engellileri Kültür Festivali
2	Narın Türk Kültür Merkezi "Hacivat ve Karagöz" gölge oyunu için malzeme desteği projesi
3	Kardeş şehirler buluşması programı
4	Ahıska Türklerinin İstanbul'da DATÜP toplantısı
4	GENEL TOPLAM

Tablo 15 TİKA'nın Kırgızistan'da malzeme ve ekipman desteklerini sınıflandırmış bulunmaktadır. Eğitim, sağlık, güvenlik ve diğer alanlarda toplamda 22 farklı malzeme ve ekipman desteği sağlanmış durumdadır. Aşağıdaki tablo incelendiğinde sağlık alanında hastahane yapım işi gibi geniş maliyetli çalışmalarda bulunulduğu görülmektedir. TİKA'nın kalkınma yardım programları içerisinde Kırgızistan'ın, bu kategorizasyonda yapılan desteklerin de işaret ettiği gibi, en öne çıkan programı oluşturmakta olduğu söylenebilir.

Tablo 15. TİKA'nın Kırgızistan'da Malzeme ve Ekipman (Sosyal Altyapı) Desteği

No.	EĞİTİM ALANINDA
1	Oş şehri Aktilek Senti tam donanımlı 850 kişilik Devlet okulu yapım işi
2	Kırgız ulusal askeri lisesi donanım desteği
3	Araşan sosyal bilimler enstitüsü İlahiyat Fakültesine ekipman ve mutfak malzemeleri desteği projesi
4	Kırgız Milli Üniversitesi Türkçe bölüm tefrişi projesi
5	Kadamcay Kırgız Türk lisesi spor salonu tadilatı projesi
6	Oş ili alay ilçesi Naamatov Devlet okulu'na ekipman desteği projesi
7	Suzak hayırseverler vakfı'na malzeme desteği projesi
8	Hz. Ebu Bekir öğrenci yurduna malzeme desteği
9	Avrasya bilim ve kültür vakfına inşaat malzemeleri yardım projesi
10	Araşan sosyal bilimler enstitüsü İlahiyat Fakültesine mobilya desteği
11	Batken ili Kadamcay ilçesi kotormo köy idaresinin okul inşaatı yardım talebi
12	Uluslararası Alatau-Atatürk üniversitesinde simültane tercüme laboratuvarına ekipman destek projesi
13	Kırgızistan'ın Oş/Ak Tilek semtinde bulunan 850 kişilik devlet okulunun mobilya, tefrişat ve teknik donanım projesi
14	Endüstriyel Otomasyon Teknolojilerinin Orta Asya ve Orta Doğu Ülkelerine Yaygınlaştırılması
15	TÜBİTAK UME'de eğitim programı
No.	SAGLIK ALANINDA
1	Oş şehri Gagarin sokağında 150 kişilik hastane yapım işi
2	5.Uluslararası Sağlık turizmi kongresi
3	1.uluslararası hemşireler kongresi
No.	GÜVENLİK ALANINDA
1	Özgen ilçesi Emniyet müdürlüğü toplantı salonu tadilat projesi
No.	DİĞER ALANLARDA (Enerji, medya ve bilişim vs.)
1	Bakay-Ata köyü içme suyu tadilatı projesi
2	Kırgızistan Oş bölgesi Kök-Car köyü muhtarlığına bağlı 6 köyün kullanma ve içme suyu sistemi tadilat ve inşaat yapımı
3	Kırgızistan Televizyon ve Radyo kurumuna ekipman desteği
22	GENEL TOPLAM

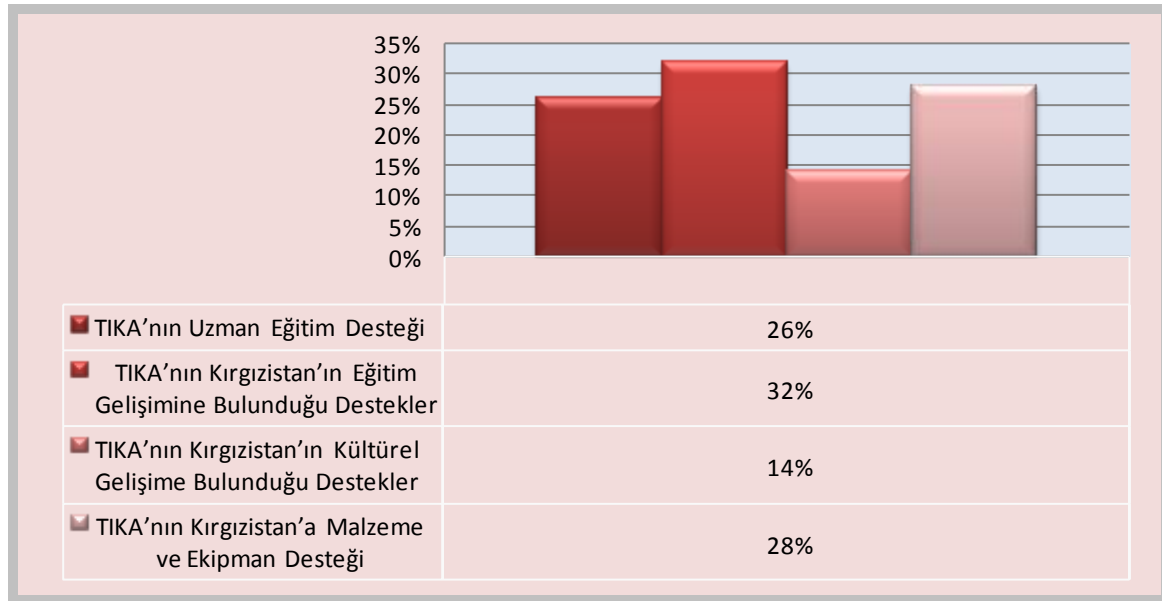
2012 yılı içerisinde Tablo 16'da görüldüğü üzere TİKA Kırgızistan genelinde öğretime katkı için 8 ayrı faaliyet gerçekleştirmiş, uzmanlık eğitimi ile kültürel gelişime katkı için ise 4'er farklı faaliyet yürütmüştür. Bu yıl en fazla odaklanılan malzeme ve ekipman desteği olarak görülmektedir. Bu amaçla TİKA 2012 yılı boyunca ülkede 22 ayrı faaliyet gerçekleştirmiştir. Bu kategoride özellikle en fazla alt yapı desteğini de yine eğitim alanına yönelmiş olması *insani kalkınma*'nın hedef alındığının bir başka göstergesi olmaktadır.

Tablo 16. 2012 Yılı TİKA Kırgızistan Açılımı

FAALİYET KATEGORİLERİ	FAALİYET ALANLARI							
	Ekonomi	Eğitim	Sağlık	Kültür	Tarım	Güvenlik	Diğer	Toplam
Uzmanlık eğitimi	2	-	1	-	-	1	-	4
Öğretime katkı	1	2	1	-	3	-	1	8
Kültürel gelişime katkı	-	-	-	4	-	-	-	4
Malzeme ekipman desteği	-	15	3	-	-	1	3	22
	GENEL TOPLAM							
	38							

Tablo 16'ya göre TİKA'nın 2012 yılında Kırgızistan'da toplamda 38 ayrı faaliyette bulunduğu görülmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere en fazla ağırlık malzeme ve ekipman desteğine verilmiştir. Kalkınma desteği kapsamında yürütülen bu çalışmalarda bu kategorinin ön plana çıkarılması ülkede mevcut alt yapının güçlendirilmesinin öncelikli hedef olarak belirlenmiş olduğuna işaret etmektedir.

Aşağıdaki grafikte de TİKA'nın 2005-2012 yılları arası yürüttüğü faaliyetlerinin kategorilere göre dağılımı yer almaktadır. Dağılım grafiği buraya kadar yapılan saptamaları doğrular nitelikte sayısal verileri kodlamaktadır. Tüm çalışmalar içerisinde % 32 oranında eğitim/öğretim çalışmalarına pay ayrılmış olmasını küresel yeni sosyo-ekonomik paradigmalara yansımaları olarak okumak olasıdır. Aynı zamanda % 26 oranında da uzman gelişimine yönelmiş olması yine küresel ekonominin doğrusal uzantısı olarak yorumla açıktır. Malzeme ve ekipman desteği kategorisi % 28 ile özellikle 2010'dan sonra önemli bir destek kategorisi olarak dikkat çekmektedir. % 14 oranı ile kültürel çalışmalar kategorisi son sırada bulunmaktadır, ancak bütün diğer kategorilerin çıktılarının sonuçta kültürel gelişimi etkiledikleri de açıktır.

Grafik 1. Kategorilere Göre 2005- 2012 Yılları Arası TİKA'nın Kırgızistan Faaliyet Oranları

Grafikteki bu sonuçlar, çalışmalara ilişkin dört ayrı kategorizasyonun da aslında araştırma/geliştirme ile insan kaynaklarına ilişkin genel çerçeveye içerik olarak yakınlıkları, temel yeni sosyal ve ekonomik küresel paradigmalara koşutluk göstergesi olarak okunabilir.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bilgi diğer üretim faktörlerinin aksine kullanıldıkça, yayıldıkça verimliliği ve paylaşıldıkça miktarı artan bir etkidir ve bu nedenle de potansiyel olarak sınırsızdır. Dolayısıyla dünyanın sınırlı kaynaklarından daha fazla faydalanma konusundaki uzun dönemli mücadele hep *bilgi gelişimi*¹² ile yakından ilgili olmuştur.

1950'li yıllardan başlayan ve 1990'lı yıllarda olgunluk dönemine erişen 'elektronik çağı' yerini, yeni medya, dijital ağlar ve yeni temel teknolojilerin ürün ve üretim süreçlerinde esaslı bir role sahip olduğu 'yeni ekonomi' aşamasına bırakmaktadır. Yeni ekonomide ürün ve hizmetlerin en önemli özelliği, bilginin temel üretim faktörü olarak ön plana çıkmasıdır. *Yeni ekonomi, sektörlerinde beşeri ve fiziksel sermaye ile entelektüel sermayeyi güçlü bir şekilde tamamlayan bir rol üstlenmektedir.* Erdoğan'a(2002) göre, gerek enformasyon teknolojilerinin kullanımı ve gerekse üretimi, nitelikli işgücü talebini artırmaktadır. Dolayısı ile sosyal/beşeri sermaye yatırımlarında artış kaçınılmazdır.

Öyle ki, bugün artık dünya bir pazar haline gelmiştir. Bu durum günümüzde ticaretin tanımının yeniden gözden geçirilip, pazar kavramına değişik boyutlardan yaklaşılacak zorunluluğunu gündeme getirmiştir. Dünyanın her yerinden istenilen bir pazara ulaşabilme olasılığı söz konusu olduğu için bu yeni pazardan pay kapmak isteyen ya da kapanlar da artık çok sermayesi olanlar değil zeki ve riske girmekten hoşlanan genç beyinlerdir. Girişime büyük bir sermaye ile başlamaktan çok mantıklı projelerle yola çıkmak pazarın bugün için en önemli özelliğine dönüşmüş durumdadır. Güç hızla el değiştirdiği için devletlerin de söz konusu projeleri desteklemekten başka şansları kalmamıştır. Artık talep oluşturmak ve talebe ulaşmak önemli hale gelmiştir. Bu nedenle, haklı gerekçelere dayanarak, Ar-Ge, Bilgi Ekonomisi, Sosyal/Beşeri Sermaye vb. kavramlar ekonomi sosyalin en gözde kavramlarına dönüşmüştür.

Yeni Ekonomi'nin, bir paradigma¹³ değişikliğine mi işaret ettiği yoksa günümüzdeki bazı yeniler gibi kurgusal mı olduğu sorusu hala tartışılmakla birlikte dönüşümün paradigmatik yönünü ortaya çıkarmaya hizmet edecek güçlü emarelere rastlanmadığı da söylenemez.

Orta Asya'nın sosyalizm deneyimi ardından yirmi yıl kadar önce gerçekleşen yeni siyasal rejim arayışı diğer ülkeler için olduğu kadar Kırğızistan için de benzer zorluklar içerisinde gerçekleşmiş, ülke geçen bu yirmi yılda iki ayrı sivil darbe yaşamış, bu sivil darbeler arasında Yarı Başkanlıkla ülke idaresi söz konusu olmuş, son Ekim 2010 Genel Milletvekili Seçimleri ardından da Parlamenter Sisteme yönelinmiştir. Son derece sancılı bu süreç içerisinde Türkiye'nin TİKA aracılığıyla ülkenin ekonomik ve sosyal sermayesini geliştirmesinde süreklilik arzeden

¹³ Richard G. Lipsey vd., **İktisat 1**, Çev: Faruk Batırel vd., İstanbul, Bilim Teknik Yay., try, s.201

¹⁴ Kuhn, bir paradigmanın ötekiyle yer değiştirmesini, nesnel gerçeklik ile teori arasındaki büyük uyumsuzluklara bağlar. Yeni bir paradigma şu nosyonlara sahiptir: *Doğuşu için büyük ölçekte ortamsal değişimler gerektirir; Döneminin ortamsal faktörleriyle uyum içindedir; Yerel şartlara göre farklı varyasyonları olabilir.* Bkz., Thomas Samuel Kuhn, **The Structure of Scientific Revolutions (Bilimsel Devrimlerin Yapısı)**, Chicago, University Chicago of Press, 1962

büyük katkıları bulunmuştur. 2005 sonrası itibariyle TİKA'nın ağırlıklı olarak eğitim, sağlık ve ekonomi alanlarında iki yüze yakın etkinliği üstlenmiş olması “uluslararası standartlarda hedeflerini değişen dünya konjonktürüne göre revize etmeyi amaçlayan, bu çerçevede bölgesel işbirliklerini geliştiren, az gelişmiş bölgelerde öncelikle insani sorunların çözümüne yönelik projeler uygulayan, nispeten gelişmiş bölgelerde makro projeler uygulayarak, işbirliği imkanlarını maksimize etmeyi ve kültür coğrafyasının kültürel unsurlarını ve değerlerini evrensel boyuta taşıyarak ‘Kültürel İşbirliğini’ kolaylaştırmayı” misyon edinmiş olmasının sonuçları olarak karşımızda durmaktadır.

TİKA'nın Kırgızistan genelinde yaşama geçirdiği destekler Kırgızistan'da insani kaynak gelişimi anlamında son derece ciddi zemin oluşturmaktadır. BM Kalkınma Programı'nın (UNDP) Kasım 2010'da açıkladığı *insani gelişim raporu*¹⁴ yüzyılın başat kamu kriterlerini açıkça ortaya koymaktadır. *İnsani gelişim*'in taşıdığı standartlar evrensel değerlere koşutluk göstermekle birlikte, yeni ekonominin argümanlarına açık olmayı da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla bir anlamda ülke sınırlarını aşan ekonomik yeni gelişimler bireylerin de yereliktan çıkışını hızlandırmaktadır. Öyle ki, 21. yüzyılın küresel ekonomisi de e-devlet projesinin hızla gelişip genişlemesine yol açmaktadır.

Bu bağlamda TİKA'nın 2005-2012 yılları arası Kırgızistan'a yönelik kalkınma desteklerinin incelendiği çalışmada *uzmanlık eğitimi, öğretime katkı, kültürel çalışmalara katkı ile malzeme ve ekipman desteği* kategorilerinde gerçekleştirilen faaliyetlerin ekonomik, eğitim, sağlık, tarım, güvenlik, malzeme ve ekipman ile diğer (enerji, medya, bilişim vb.) alanlardaki sayısal dağılımları Tablo 6, 11 ve 16'da belirlenmiş bulunmaktadır. İlgili sayısal verilere göre 2005 ve 2010 yılları arasında TİKA Kırgızistan'da 95 farklı faaliyet yürütmüştür. Bu faaliyetler çalışmada yukarıda belirtilen dört ayrı kategoride incelemeye alınmıştır. Sonuçta ülkede bağımsızlık sonrası karşılaşılan iki halk ihtilali arasında kalan istikrarsız süreçte 95 farklı faaliyet türünün gerçekleştirilmiş olması dikkat çekicidir. Söz konusu ihtilallerden günümüze kadar olan siyasal anlamda daha istikrarlı süreç olarak görülebilecek 2011 ve 2012 yılları içerisinde yürütülen faaliyetler de aynı kategorilerde değerlendirmeye alınmış ve 2011 yılında 57, 2012 yılında ise 38 ayrı faaliyete ulaşılmıştır. Toplama bakıldığında son iki yılda da 95 farklı faaliyet yürütüldüğü ve önceki beş yıldaki desteğin bu defa iki yıl içerisinde hayata geçirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda iki ülke arasındaki ekonomi-politik işbirliğini güçlendirmeye yönelik altyapısı ile TİKA'nın Kırgızistan açılımının oldukça önemli sonuçlar yaratma niteliğine sahip olduğu açıkça görülmektedir.

Bugün eski Roma'nın başat ülküsü ‘dünya vatandaşlığı’ olgusuyla yeniden karşı karşıya geldiği, bu durumun da ‘yeni vatanlaş’ tanımına yol açtığı söylenebilir. Bazı açılardan halen tartışmalı yanları bulunmakla birlikte yeni vatandaşlık profilinde küresellik *toplumsal*'ı oluşturan en önemli etken niteliğindedir. Tüm bu çerçeveler TİKA'nın Kırgızistan açılımlarında da kendini açık bir şekilde hissettirmektedir.

¹⁵ UNDP'nin 20'ncisi olarak hazırlanan raporda yer alan listede ülkeler “Çok Yüksek İnsani Gelişme”, “Yüksek İnsani Gelişme”, “Orta Düzeyde İnsani Gelişme” ve “Düşük Düzeyde İnsani Gelişme” kategorileri üzerinden 4 gruba ayrılmış durumda. İnsani Gelişim Endeksi, 169 ülkeyi kapsayan ve sağlık, eğitim ve gelir ana başlıklarıyla değerlendirme yapan bir araç. 2010 yılında ilk on sırada; Norveç, Avustralya, Yeni Zelanda, ABD, İrlanda, Liechtenstein, Hollanda, Kanada, İsveç ve Almanya yer alıyor. Endeks, A) uzun ve sağlıklı bir yaşam, B) eğitim imkanlarına erişim ve C) kabul edilebilir bir yaşam standardı gibi üç temel ölçüt uzun vadeli bir şekilde izlenerek hesaplanıyor. 2010 yılı raporunda yaşam standardının hesaplanmasında “kişi başına düşen gayrisafi milli gelir” oranı esas alınmış.

BAŞVURU KAYNAKLARI

- DAVUTOĞLU, Ahmet, **Stratejik Derinlik; Türkiye'nin Uluslararası Konumu**, İstanbul 2009.
- TAŞAĞIL, Ahmet, **Türk Dünyası Kültür Atlası**, Ankara 2003.
- FRANK, Andre Gunder ve GILLS, Barry K., **Dünya Sistemi**, (çev. Esin Soğancılar), Ankara 2003.
- BARBER, Benjamin, **Güçlü Demokrasi / Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset**, (çev., Mehmet Beşikçi), İstanbul 1995.
- YILMAZ, Cengiz vd., "Globalleşmenin Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerindeki Etkileri", **Küreselleşme ve Geçiş Ekonomileri Uluslararası Sempozyumu**, Bişkek 2002.
- AVCIOĞLU, Doğan, **Türklerin Tarihi 1. Kitap**, İstanbul 2006.
- KEYMAN, E. Fuat, **Uluslararası İlişkiler Kuramını Yeniden Düşünmek**, (çev., Simten Çoşar), İstanbul 2000.
- BİLBİLİK, Erol, **Küresel Dünya Politikaları ve Ulusal Seçenekler**, İstanbul 2002.
- SÖNMEZOĞLU, Faruk, **Türk Dış Politikasının Analizi**, İstanbul 2006(2001).
- SÖNMEZOĞLU, Faruk, **II. Dünya Savaşı'ndan Günümüze Türk Dış Politikası**, İstanbul 2006.
- LİPSEY, G. Richard vd., **İktisat 1**, (çev. Faruk Batirel vd.), İstanbul try.
- TURAN, Gül Günver, **Uluslararası Para Sistemi(Dünü ve Bugünü)**, Ankara 1980.
- OYGUR, Halime, **Doğu-Batı İlişkileri**, Ankara 1985.
- AL, Hamza vd., **Dönüşüm Sürecindeki Türkiye / Aktörler, Alanlar, Sorunlar**, İstanbul 2007.
- BAL, İdris Bal, **21. Yüzyılda Türk Dış Politikası**, İstanbul try.
- DAĞI, İhsan, **Türk Dış Politikasında Gelenek ve Değişim**, Ankara 1998.
- WALLERSTEİN, İmmanuel, **Modern Küresel-Sistem**, (çev. M. Kürşad Atalar), İstanbul 2005.
- BARUTÇUGİL, İsmet, **Bilgi Yönetimi**, İstanbul 2002.
- ADDA, Jacques, **Ekonominin Küreselleşmesi**, (çev. S. İnceci), İstanbul 2007.
- ROUX, Jean-Paul, **Orta Asya-Tarih ve Uygarlık**, (çev., Lale A. Özcan), İstanbul 2001.
- FIELD, John, **Sosyal Sermaye**, (çev., Bahar Bilgen ve Bayram Şen), İstanbul 2003.
- STİGLİTZ, Joseph E., **Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı**, (çev., Arzu Taşcıoğlu ve Deniz Vural), İstanbul 2002.
- BORATAV, Korkut, **Yeni Dünya Düzeni**, Ankara 2004.
- KORAY, Meryem ve TOPÇUOĞLU, Alper, **Sosyal Politika**, Bursa 1995.
- GÜRAN, Nevzat, AKTÜRK İsmail, **Uluslararası İktisadi Kuruluşlar**, İzmir 1999.
- BİLİCİ Nurettin, **Avrupa Birliği Mali Yardımlar ve Türkiye**, Ankara 1997.
- ÖZKAYA, Orhan, **Küreselleşme ve Ulusal Devletler**, İstanbul 2012.
- ERÖZDEN, Ozan, **Ulus-Devlet**, Ankara 1997.
- KHANNA, Parag, **Dünya Nasıl Yönetilmeli?**, (çev., Mert Akcanbaş), İstanbul 2011.
- DRUCKER, Peter, **Kapitalist Ötesi Toplum**, Ankara 1997.
- GÖZEN, Ramazan, **Türk Dış Politikası Barış Vizyonu**, Ankara 2006.
- KARLUK, Rıdvan, **Dünya Ekonomisinde Uluslararası Ekonomik Kuruluş ve Birleşmeleri**, İstanbul 1990.
- GÖMEÇ, Saadettin, **Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Tarihi**, Ankara 1999.
- ÖNEN, Sacit, **Uluslararası Mali Kuruluşlar**, Ankara 1989.
- GÖMEÇ, Sadettin, **Kırgız Türkleri**, İstanbul 2002.
- HUNTINGTON, Samuel, **Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması**, İstanbul 2002.
- SARGUT, Selami, **Kültürlerarası Farklılaşma ve Yönetim**, Ankara 2010.
- EMSEN, Selçuk, **Ekonomik Krizler ve Türkiye Deneyimi**, İstanbul 2003.

- TARLAN, Selim, **Uluslararası Mali Kuruluşlar**, Ankara 1979.
- İLHAN, Suat, **Dünya Yeniden Kuruluyor / Jeopolitik ve Jeokültür Tartışmaları**, İstanbul 1999.
- ŞENTURAN, Şermin, **Yönetmel ve Örgütsel Açından İnsan Kaynakları**, İstanbul 2007.
- WALTHER, Ted, **Dünya Ekonomisi**, (çev. Ünal Çağlar), İstanbul 2002.
- ÖZGÖKER, Uğur, **Uluslararası Siyasi, Askeri ve Ekonomik Örgütler**, İstanbul 2006.
- GÜNAY, Umay, **Türklerin Tarihi Geçmişten Geleceğe**, İstanbul 2007.
- BARTHOLD, Vasiliy V., **Orta Asya Tarih ve Uygarlık**, (çev., D. Ahsen Batur), İstanbul 2013.
- SAVAŞ, Vural F., **Dünya Ekonomisi Sistemi**, İstanbul 2004.
- BRZEZINSKI, Zbigniew, **Büyük Santraç Tahtası**, (çev., Yelda Türedi), İstanbul 2010.
- BAUMAN, Zygmund, **Küreselleşme / Toplumsal Sonuçları**, (çev., Abdullah Yılmaz), İstanbul 2010(1999).
- <http://www.tika.gov.tr>, 10.06.2013
- <http://www.foreigntrade.gov.tr/ead/ekonomi/sayi3/yeniekon.htm>, 21.05.2013
- <http://www.iudergi.com/index.php/sosyalsiyaset/article>, 29.05.2013
- <http://www.mmd.org.tr/esereler>, 09.05.2013
- <http://www.sbe.dpu.edu.tr/8/17.pdf>, 20.04.2013

EXECUTIVE SUMMARY

With the collapse of the Soviet Union, Turkic Republics which declared their independence, in order to overcome the challenges in the transformation process have required an intensive international support in almost every field. Due to a closed economic system of the Soviet Union, in the transition to a free market economy the countries in the region that gained independence faced many challenges; in order to establish an independent economic system and to gain the trust of the funds countries have built a dialogue with international lenders. In this way, countries in this region in order to improve their situation tended to create support by opening the outside world.

The fact that governance system in these countries was in central planning form in the pre-independence, made it difficult to manufacture in many areas in post-independence. For example, the centralized development policies in the industry have extremely hampered small and medium-sized enterprises (SMEs) development. An integration in agriculture between countries and fact that product grown in one country processed and used in another country in order to maintain the interdependence, caused the problem of production equally in these countries after independence. The decomposition of systems in the post-independence has led to the economic restructuring and afterwards to the greatly loss of agricultural production efficiency. The issues and gaps created because of old centralized economic and political systems continues to be a serious disruptions in production and manufacturing activities in the countries of this region after post-independence.

In the direction on the solution of all these problems effectively, in the region of economic-based cooperation has been started; in this framework relations with Turkey has gained a new dimension. Looking at the elements of Turkey's foreign policy towards these countries after independence, it is possible to main topics like the contribution to the state reconstruction strengthening, maintenance of economic stability and ensuring their promotion, assistance to the countries in their integration with the world, bilateral relations with these countries on the basis of sovereign equality and mutual activities in all areas.

Approaching of the Turkey to these countries have began after their independence and in 1992 the Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA) was found in order to assist emerging countries development, to improve cooperation in economic, social, cultural, commercial, technical and educational areas through related projects and programs.

Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA) is an institute who revises its aims in accordance with international standards depending on changing world conjuncture; who in this context develops regional cooperation; who implements projects in less developed regions, primarily for the solution of human problems; who applies macro-projects in relatively developed regions; to maximize opportunities and to facilitate *Cultural Cooperation* with moving cultural geography through the cultural elements and values to the universal dimension.

This study focused on analysis on the socio-economic strategies of TIKA in Kyrgyzstan as a Central Asian country, especially after 2005. The Kyrgyzstan example was chosen as an sample for this study because of its democratic structure in comparison with other countries in the region and as a country where TIKA development

projects were mostly addressed. After the *Colorful Revolution* in 2005 Kyrgyzstan has mostly initiated the international partnerships for development policies. This situation is reflected in the observed increase in the TİKA activities after 2005. This study covers the period from 2005 to the present and it was divided into four distinct categories. In general, in the distribution over the years the first period includes 2005-2010 TİKA activities. Some items from TİKA activities was been transferred to Turks Abroad and Relative Republics Chairmanship that was founded in 2010. For this reason, the period of 2011-2012 was taken as a second period of TİKA activities where Turkey lived new restructuring in the public sector. Categories determined according to these reasons based on the qualitative study subjected to content analysis and were analyzed.

In this context, in this study examining the TİKA activities between the years of 2005-2012 in Kyrgyzstan addressed to development supports, activities in areas/categories like the of *specialized training, contribution to tuition, contribution to cultural projects and materials and equipment contribution* numerically distributed in the categories as economic, educational, health, agriculture, security, materials and equipment and other (energy, media, information and so on) (See Table 6, 11 and 16). According to the data, between 2005 - 2010 years TİKA carried out 95 different activities/projects in Kyrgyzstan. These activities were analyzed in above-mentioned four categories. After all, realization and implementation of 95 different projects in the unstable process between two revolutions after independence in Kyrgyzstan deserves attention. TİKA activities in politically more stable period after second revolution to the present between 2011 and 2012 years were analyzed in the same categories and the number of projects increased to 57 in 2011 and 38 in 2012.

In general, 95 different activities were carried out in the last two years and it is obvious that the support of previous five years has been implemented within two years. In this case, it is clear that TİKA initiatives in Kyrgyzstan is very important in creating significant works and success in strengthening of economic and political cooperation between two countries.

Indeed, the TİKA projects realized and implemented in Kyrgyzstan addressed to infrastructure works are extremely serious success and base in the terms of human development areas. The United Nations Development Program (UNDP) Human Development Report released in November 2010 clearly reveals the dominant public criteria of this century. The Standards of Human Development were carried parallels with universal values, and at the same time are open to the new economy arguments. Thus, in a sense, new economic developments beyond the limits of country accelerate staying individuals out from locality. In some ways, there are still controversial aspects of the *new citizenship* profile; the globalization is the most important factor of collective citizenship. All these frameworks clearly feel themselves in the initiatives of TİKA in Kyrgyzstan.

Key Words International Cooperation and Development, Neoliberal Policies, New Economy, TİKA, Central Asia, Kyrgyzstan